

*A raguzai (dubrovnikji) diplomácia a XIV. század közepén
(1343-1367)*

A jól szervezett raguzai (dubrovnikji)¹ diplomácia irányításában a városszervezet mindhárom igazgatási intézménye részt vett valamilyen formában: követeket választottak, döntöttek a követségek részleteiről (mint a követek fizetése, szolgálk száma, a szállítóeszköz, az útvonal, ajándékok stb.) és ezek költségeinek előteremtéséről, elszámolásáról, valamint a követi utasítások, levelezések lebonyolítását végezték. Az alábbi írás célja a diplomácia gyakorlatban való működésének bemutatása – a mű végén egy konkrét (1361 novemberében a magyar uralkodóhoz induló) követség ismertetésével, – de a kor hatalmi és külpolitikai viszonyainak részletes elemzése nélkül.

Forrásként a város irányítását és közigazgatását betöltő Nagytanács, Kistanács, Szenátus jegyzőkönyvei (*Libri Reformationes*)² szolgáltak, az 1343–1367 közötti éveket vizsgáltam, mert az 1343 előtti, az 1352 és 1356 közötti, az 1365. év és az 1367 utáni néhány év esetében a dokumentumok sajnos hiányoznak. Felhasználtam még a követi és egyéb levelezéseket is tartalmazó forráscsoportot (*Lettere di Levante*),³ amely 1359-től külön jelenik meg, előtte a városi jegyzőkönyvekbe jegyezték le őket.

A középkorban Raguz (Dubrovnik) városa mindig egy másik állam fennhatósága alá tartozott, amely viszonyokat lazább-szorosabb kötelékek jellemeztek, és diplomáciai tevékenysége is ehhez, és az aktuális hatalmi viszonyokhoz alkalmazkodott. A VII. század első felétől, megalapításától kezdve Raguz 1204-ig, kisebb megszakításokkal, Bizánc alattvalója volt. A Bizánchoz fűződő laza kapcsolatot⁴ 1204 után a velencei uralom váltotta fel (egészen 1358-ig), amely tényleges alattvalói státuszt jelentett különösen a velencei fennhatóság első évtizedeiben.⁵ A Velencében megválasztott velencei nemes került Raguz városának élére (ő volt a *comes*), és irányította az általa kinevezett tagokból álló tanáccsal a várost. A XIII. század második felében a velencei comes hatalma csökkent a megerősödő raguzai nemesség árnyékában, azonban a velencei uralom végéig (1358-ig), a velencei hatalmat szimbolizálta. 1358-ban a velencei-magyar háborút lezáró zárai béke értelmében Dalmácia a Magyar Királyság részévé vált, így történetében először Raguz magyar fennhatóság alá került. A magyar király és Raguz 1358. május 27-én külön szerződést kötött,⁶

¹ A tanulmányban a Raguza elnevezést használom, a többi dalmát helynév esetében is a magyar historiográfiában használatos elnevezéseket alkalmazom megadva a mai helyneveket.

² LR I–IV

³ *Litterae et Commissiones Ragusinae*.

⁴ MOSHER STUARD 1992. 17.

⁵ CARTER 1972. 85., 89., 90–92.

⁶ A dokumentum többek között tartalmazta, hogy szabadon választhatták meg a város első emberét, amely a király jóváhagyásához volt kötve, az évenkénti adófizetést (500 aranydukát), a hajóállítási kötelezettséget, a király jelvényeinek viselését, szabad kereskedelmet a szerb területekkel és Velencével, még akkor is, ha a király háborúban áll velük. (*Diplomatarium Ragusanae* 3.) Bizonyos idő elteltével (*vita tárgya*, hogy mikor, mivel nincs dátum az oklevélen) a szabadon választott városi előjáró királyi megerősítését I. Lajos király megszünteti és csak azt a kikötést teszi, hogy nem lehet Raguz első tisztségviselője velencei személy vagy a király ellensége. Gelcich 1360-ra dátumozza ezt az oklevelet. (*Diplomatarium Ragusanae* 15.) Az utóbbi oklevél keltezésének problémájáról ld: Foretić, V.: *Povijest Dubrovnika do 1808*, tom. I. Zagreb 1980. 136.;

amely alapján a raguzaiak tulajdonképpen önállóan intézték a város bel- és külügyeit, ami a diplomáciai tevékenységük élénkülésén, háború indításán és békekötésen is nyomon követhető.⁷ Már az, hogy Raguz a Magyar Királysághoz került (zárai béke) és a külön a királlyal megkötött kedvező szerződés létrejötte is ügyes diplomáciai tevékenységről árulkodik, a megerősödött raguzai nemesség tárgyalásokat folytatott a magyar királlyal, de ezekről keveset árulnak el a városi jegyzőkönyvek.

Természetesen a Raguzával szomszédos szláv területek eseményei, hatalomváltásai is befolyásolták a város külpolitikáját, hiszen közelebb voltak a város területeihez, mint a története során bármelyik más hatalom, amelynek a fennhatósága alá tartoztak, és amelytől segítséget várhattak volna bármilyen probléma esetén, tehát az ügyes diplomáciai intézkedések sok mindent eldönthettek. A tárgyalt időszakban Raguz kapcsolatban állt a szerb királyokkal, IV. Urošsal, akinek az 1346-os koronázásán is részt vett egy raguzai küldöttség, majd V. Urošsal, de leginkább a szerb uralkodók alattvalóival, mint Raguz szomszédóságában Trebinj uraival „Nenad Strachinichal,” majd „Voyslav de Voinoval,” és a Zeta nevű terület befolyásos családjával, a Balša családdal. A boszniai bánokkal (Kotromanič István, majd I. Tvrtko) is igyekeztek jó viszonyt ápolni a raguzaiak, ahogy a Neretva-folyó környékén elhelyezkedő és raguzai területekkel szomszédos Hum (ma Chel mum) urával, „Senchoval.”⁸ (*I.térkép*)

A városigazgatás 1358 előtt és után

A raguzai városszervezet alapja a Nagytanács volt, amelynek feladata: a törvényhozás, adók, vámok kiszabása, gazdasági ügyek intézése. 1358 előtt a comes és az általa választott Kistanács hozza meg a végleges döntéseket, amely hatalommal a Nagytanács ruházta fel. A XIV. században a gyakorlatban már nem volt hatalma a comesnak, az 1332-től zárttá váló Nagytanácsban ülő raguzai nemesek irányítják a várost, de az 1358 előtti jegyzőkönyvek bejegyzései a velencei comes egykori hatalmát tükrözik még.⁹ 1358 februárjától, miután a zárai béke értelmében Raguz a Magyar Királysághoz került, a velencei comes hazatért, a város első tisztségviselője pedig a rektor („rector”) lett, akit a raguzai nemesek saját maguk közül választottak a Nagytanácsban.¹⁰

A diplomáciai feladatok részleteivel (levelek megírása, követek tájékoztatása) a velencei hatásra, 1252-ben létrejött Szenátus,¹¹ a „Consilium Rogatorum” foglalkozott, amelynek tagjait 1358 előtt a comes választotta a Nagytanács tagjai közül, de a gyakorlatban kissé háttérbe szorult a Kistanács és a comes mögött. 1358 után a raguzai nemesség saját maga közül választja meg a Szenátus tagjait a Nagytanácsban, akiknek a száma akkoriban 35-60 személy körül volt.¹²

Harris, R.: Dubrovnik. A history, Saqui, London, 2003. 66.; Janeković-Römer, Z.: Višegradski ugovor temelj Dubrovačke Republike, Golden Marketing. Zagreb 2003. 83.

⁷ 1409-től Raguz a kivételével a dalmát városok és területek újra Velencéhez kerülnek, mivel László nápolyi király eladja Dalmáciára vonatkozó jogait Velencének, aki háborút indít e jogainak érvényesítésére. és 1420-tól a dalmát városok végleg Velencéhez tartoztak. (ENGEL-KRISTÓ-KUBINYI 1998. 409–410.) Kivéve Raguz városát, amely 1526-ig a Magyar Királyság része, a raguzaiak a magyar királyok alattvalóinak vallották magukat, elküldték a szokásos adót is.

⁸ LR I. 169., 226.; LR II. 12–13., 48., 60–61., 208., 226., 259–260., 280–281., 402., 404.; LR IV. 4–6., 13., 40., 53., 72., 90–91.

⁹ LR II. 24., 32–33. 41. CARTER 1972. 119.

¹⁰ LR II. 208–209.

¹¹ HARRIS 2003. 127.

¹² LR I. 277–278.; LR II. 195., 241.; LR III. 44.; LR IV. 105.

A Nagytanács, néha a Kistanács a különösen fontos diplomáciai küldöttség utasításainak kidolgozására külön tapasztalt embereket választott –ők voltak a „sapientes” – általában 5-30 főt, akik a Szenátus munkáját segítették.¹³

A diplomáciai ügyek intézése

1358 előtt és után is a Nagytanácsban határoztak minden külpolitikát érintő cselekedetről, akár egy levél küldéséről, megválaszolásáról, vagy egy diplomáciai küldöttség menesztéséről volt szó, viszont a részletek kidolgozásának és végrehajtásának feladata 1358 előtt főleg a comes és a Kistanácsa hatáskörébe tartozott, míg 1358 után ez a Szenátus feladata volt, a Kistanács az ehhez kapcsolódó pénzügyeket intézte.¹⁴

A jól működő raguzai diplomácia egyik legfontosabb tényezője, pillére a tájékozottság, az információ megszerzése volt, és annak birtokában, kihasználva értékét cselekedtek: követeket vagy levelet küldtek. A raguzai városvezetés elvárta, hogy a raguzai kereskedők, hajósok, utazók nyitott szemmel és „füllel” járjanak, információkat gyűjtsenek, hazatérve pedig kikérdezték őket a látottakról, hallottakról. Még a híresztelések, mendemondák is érdekelték a város irányítóit, amelyek más helyekkel, személyekkel voltak kapcsolatosak, de vegyítve a különböző helyekről és személyektől érkező információkat valós következtetéseket tudtak levonni, amelyet ha hasznosnak gondoltak, felhasználtak.¹⁵ Az információ birtokában döntöttek követség elindításáról, vagy küldtek levelet a már ott lévő követnek.

Követküldés

Miután elhatározták, hogy követet küldenek egy adott helyre, döntöttek a követek számáról, amely a küldetés céljától, fontosságától és veszélyességétől is függött.¹⁶ Általában 1 vagy 2 követ indult útnak, fontosabb diplomáciai küldöttségénél 4-5. A Nagytanácsban három jelöltből választottak meg egy személyt a követi tisztségre, aki nem utasíthatta vissza a rá bízott feladatot, vagy ellenkező esetben pénzbüntetéssel sújtották. A büntetés összegéről, amely nem csekély volt, a Nagytanácsban a követküldéssel egy napon döntöttek.¹⁷ A követi tisztség nehéz feladatát elfogadták a megválasztott személyek, a vizsgált években kevés esetet találtam, amikor a nemesnek fizetnie kellett, mert nem vállalta a rá bízott diplomáciai ügy lebonyolítását.¹⁸ A város állta a követ fizetését, a napi költségeit (étel-ital), és a szolgák költségeit, olykor a ruházatát, de előre meghatározták az összegeket. Előfordult, hogy ugyanazon helyre, de más időszakban, évben küldött követek ugyanazt az összeget kapták költségeikre, és a kíséretük is megegyezett. Az is megjelenik a jegy-

¹³ LR II. 56., 61., 208., 212.; LR III. 110., 118.

¹⁴ LR I. 167–168.; LR II. 38., 40., 56., 60., 68., 73., 92., 172., 174–175., 178., 208–211., 216., 259–261., 278.; LR III. 22., 24., 30., 32–33., 36., 40–43., 51–57., 60., 72–73., 100., 114., 130., 143–145., 148., 160., 163., 170., 175., 178., 191., 193–199., 203–206., 210., 213., 216–219., 237., 245–247., 260–261., 277., 282–283.; LR IV. 8., 14., 29–30., 35., 38., 42–43., 54., 67., 72–73., 78., 90–91., 98., 107–108.

¹⁵ KREKIĆ 1997. 253. LR III. 266. Például 1357. jan.3-án a Szenátus a szerb területekre készülő követség elindulását, a szerb területekről érkező raguzai kereskedők által hozott hírektől teszi függővé, akiknek a Nagytanácsba kellett megjelenniük a híreket elmondani.(LR II. 171-172.) 1361. május 25-én a Nagytanácsban arról döntenek, hogy a szerb területen lévő kereskedőket értesíteni kell a hírekről.(LR III. 81.)

¹⁶ KREKIĆ 1997. 253.

¹⁷ Ld. 14. lábjegyzet. A büntetés összege általában 50-100 iperper volt, fontos küldetésnél akár az 500-2000 iperper is elérte. Az utóbbira példa: LR II. 209.; LR III. 52.; LR IV. 67. Az iperper ezüstpérez volt, nagyobb értékeknél használják, fizetés meghatározásánál stb. 3 iperper ért 1 aranydukátot. (HARRIS 2003. 2. melléklet) A raguzaiak évi 500 aranydukátot fizettek a magyar uralkodónak adóként. A XIV. század második felében 12 iperper elég volt egy felnőtt évi élelmezésére Raguzában. (MOSHER STUARD 1992. 157.)

¹⁸ LR I. 168.; LR IV. 68.

zökönnyekben, hogy honnan teremti elő Raguza városa a követség anyagi hátterét, amelyet leggyakrabban a sóeladásból, vámokból (pl. borvám) vagy kölcsönből fedeztek.¹⁹ A hazatérés után a követeknek el kellett számolniuk a költségekkel, amely a Kistanácsban történt (sajnos kevés elszámolás maradt fenn.)²⁰

A követek

A követ elnevezése „ambassiator,” vagy „ambaxiator” formában bukkan fel a leggyakrabban a forrásokban, de néha a „nuntius” szót is alkalmazzák szinonimaként.²¹ Mint a többi tisztségviselőt, a követeket is a Nagytanács választotta a tagjai közül, vagyis nemes személyek („mittendo...nobilem hominem”)²² töltötték be ezt a pozíciót, mivel a Nagytanács tagjaiként részt vettek annak ülésein, így tisztában voltak a város külpolitikájával, és érdekeivel, továbbá a kor hatalmi viszonyaival. Számos ismertebb követ diplomáciai küldetése, küldetési előtt és után a Szenátus tagja volt, de a rektor tisztségét is betöltötték.²³ A politikai körülmények, érdekek, nemzetközi viszonyok pontosabb ismeretében, így egy nemes jobban tudta a várost képviselni. Emellett azonban nagyon fontos volt a követek személyes tulajdonságai, mint a tapasztalat, rátermettség, ravaszság, megbízhatóság, diszkréció, türelem, és a nagyfokú lojalitás Raguza és lakói iránt. Az információ birtoklása mellett a hatékony diplomácia másik tényezője a követek személyes ügyessége, tudása volt.²⁴ Azonban olyan feladattal, ahol nem számított annyira a politikai tájékozottság, mint például egy levél elvitelével nem nemes raguzaiakat („mittendo...hominem de populo” „mittendo...bonum hominem de populo”)²⁵ is megbízott a városvezetés. 1362-ben nem nemes raguzai vitt a dalmát-horvát bánnak egy bizonyos pénzüsszeget.²⁶ 1364. november 10-én a Szenátus egy nem nemes raguzait küld a magyar királyhoz, raguzai kereskedőket Szávaszentdemeteren ért károk ügyében, a sérelem orvoslására egy lóval és egy szolgálal.²⁷

Kíséret, utasítás, futárok

A Nagytanácsban határoztak a szolgák, a lovak, vagy hajó számáról, felszereltségéről, vagyis a kíséretéről, amelyhez sokszor a pap, a jegyző, az „expeditor” (a pénz kezelője) is hozzátartozott.²⁸ A vizsgált időszakban három esetben a kíséret tagjai között volt szakács is.²⁹ Megkülönböztették a lovas és a gyalogos szolgákat, fizetésüket a város állta, valamint ha szükséges volt az öltözetüket is.³⁰ 1358 márciusában, amikor a magyar királyhoz induló követségről döntöttek, amelynek célja az oly fontos külön szerződés megkötése

¹⁹ Lásd a 14. lábjegyzetet. A napi költségekre 3-4, olykor 10 iperpert szántak.

²⁰ LR II. 73., 92.; LR III. 60., 211.

²¹ Ld a 14. lábjegyzet „Ambaxiatoribus seu nunciis domine regine Hungarie” (LR IV. 42.) A középkor során a követ, a diplomáciai küldött elnevezése a nuntius volt, a késő középkorban jelenik meg alternatívájaként az ambaxiator szó. (QUELLER 1967. 3., 25., 65.)

²² LR III. 193.

²³ Ld. a 62. lábjegyzetet.

²⁴ KREKIĆ 1997. 253.

²⁵ LR III. 187. 196.

²⁶ Op.Cit. 228–229.

²⁷ LR IV. 35-36.

²⁸ Lásd a 14. lábjegyzetet. „...expeditorum qui debent facere rationem de dictis expensis” (LR III. 203.)

²⁹ LR II. 56., 178.; LR III. 283.; Lexikon II. 238. Queller szerint a szakács a diplomáciai kíséretben a küldöttség tagjai számára készítette az általuk megszokott ételeket, továbbá a szakács révén a követ mást is megvendégelhettek, és nem utolsó sorban a mérgezést is elkerülhették. (QUELLER 1967. 189.)

³⁰ LR IV. 67.

volt a királlyal, a követek és szolgálók öltözetét is külön meghatározták a tanácsstagok. A követek 200 iperpert kaptak a költségeikre, amelyből csináltatniuk kellett egy bíborszínű hermelszegélyű ruhát, és egy ugyanilyen bíborszínű hermelszegélyű köpönyeget maguknak. A nemesek, mindegyikük 6-6 szolgálója is új öltözetet kapott: köpönyeget, alsóruházatot, süveget, lábbelit. A kíséretükhöz tartozott még egy pap és egy jegyző – szintén mindkettejüknek új öltözet járt – és további 10 szolga.³¹ A követek és a kíséret is a várost képviselte, reprezentálta, jó benyomást akartak kelteni az uralkodóban és az udvarban.

A részletek, mint a szolgálók, lovak összegyűjtése, az ajándék megvásárlása már a Szenátus feladata volt. Általában egy hét vagy tíz nap alatt tették meg az előkészületeket a követség elindításáig (lásd a követség leírását példaként).

Mindenre kiterjedő tájékoztatással, utasítással látták el a követet, követeket. A Szenátus ülésein, (ahol a rektor és a Kistanács tagjai is részt vettek hivataluknál fogva), ahol a szenátorok, mint tapasztalt politikusok és egykori követek, részletesen megtárgyalták a követnek szánt utasításokat, és minden felvetett javaslatról szavaztak, ahol az egyszerű többség szavazata döntött.³² Levélküldés esetén is így határoztak a levél tartalmáról, amely a legmegfelelőbb szavakkal íródott. A követekhez küldött utasítások leggyakrabban olasz nyelvére, de latin is fennmaradt. A követ saját belátására bízták, hogy hogyan viselkedjen, beszéljen, de ha esetleg audienciára hívták, a mondanivalóját előre meghatározták.³³ Arra is utasították, hogy meddig maradjon az adott helyen, mikor térhet vissza Raguzába.³⁴

Raguza városa és a követek közötti kapcsolatot, a levélváltásokat, híreket a futárok („*cursores*”) biztosították, és ők vitték a leveleket más fejedelmek, városok és Raguzához.³⁵ A futárok nem nemes raguzaiak voltak, akik gyakran veszélyes vállalkozást vittek végbe egy-egy levél eljuttatásakor, és fontos láncszemei voltak a hatékonyan működő raguzai diplomáciának.

Ajándék

A Nagytanács döntötte el, hogy az adott követ, küldöttség vigyen-e és milyen értékben ajándékot, amelynek a költségéről, az ajándék megvásárlásáról már a Szenátus gondoskodott (néha a Kistanács).³⁶ Nem minden küldöttség vitt magával ajándékot, hiszen annak funkciója volt: egy fontos cél elérésének megkönnyítése az ajándéktárgy révén vagy csak a jóindulat kialakítása Raguzába, ez alapján változott az ajándékok értéke. A követek vittek magukkal szöveteket (flandriai, francia, gyapjú, festett gyapjú, posztó), hermelin és menyétszőrmét, bort, édességeket, gyümölcsöket, mandulát, fűgét, fűszereket (sáfrány, gyömbér, bors), viaszgyertyát.³⁷ Az állatok közül leginkább vadászatra használt madarakat, sólymokat, héjákat vittek, 1358 márciusában 5 szép sólyommal akartak a raguzaiak I. Lajos magyar király kedvében járni.³⁸ 1361 októberének végén a raguzai városvezetés 2 héját, egy vadat és egy szelídítettet ajándékozott a bolgár uralkodónak.³⁹ 1362

³¹ LR II. 209–210.; Lexikon I. 176. 229.; Lexikon II. 313., 389.; Lexikon III. 610.; Lexikon VI. 1047. Az 1358-as márciusi követségről részletesen lásd: JANEKOVIĆ-RÖMER 1998.

³² Lásd a 14. lábjegyzetet.

³³ LR III. 186., 232–233., 237–238.

³⁴ Op.Cit. 228–229.

³⁵ LR II.1., 5., 178., 205.; LR III. 155., 183., 193.; IV. 9., 36.

³⁶ Ld. a 14. lábjegyzetet.

³⁷ LR I. 135.; LR II. 208., 216., 261., 266.; LR III. 53–54., 210–212., 247., 261.; LR IV. 7., 54., 68.; Lexikon I. 147–149.; Lexikon II. 313., 273.; Lexikon IV. 706., 725.; Lexikon VII. 1191., 1237.

³⁸ LR II. 210.

³⁹ LR III.133.; Lexikon I. 78.; Lexikon IV. 747.

augusztusában a szerb uralkodóval és alattvalóival 1361 vége óta folytatott háború lezárására, a békét megkötni induló raguzai követség drága szöveteket, köpönyegeket visznek, kb. 5 ezer iperper értékben.⁴⁰ Sokszor csak az ajándék értékét határozták meg, magát a tárgyat nem.⁴¹ Általában a szerb királynak, a boszniai bánnak, vagy más balkáni főuraknak drága szöveteket, fűszereket, csemegéket vittek, a magyar királyi udvarba sólymokat, gyümölcsöket, édességeket, szöveteket (főleg bársonyt) küldtek ajándékként.⁴² (Lásd az írás végén a követség leírásánál)

Útvonalak

Az Adria keleti partján fekvő Ragusa városánál találkozott az adriai tengeri és a balkáni szárazföldi útvonalak, amelyek a földrajzi adottságok révén kialakult, évszázadokon át használt utak voltak. A tengeri útvonal a tagolt, dalmát partvidék, öblök, csatornák, szigetek mentén húzódott. A Balkánon folyók partjain, hágókon és völgyeken át közlekedtek. A vizsgált időszakban (1343–1367) az úti céltól és az útba eső területek hatalmi viszonyaitól, háborús konfliktusaitól függött, hogy a raguzaiak melyik útvonalat használták, és az úti cél határozta meg a követek fizetését, költségét, a szolgálak, lovak számát is. A források révén 6 útvonalat lehet elkülöníteni, amelyeket a raguzai követek, futárok használtak. (2. térkép)

1. Az egyik a vízi út volt, amelyet a raguzai követek általában egy kisebb evezős hajóval („barcha”) tettek meg, nagyobb, vagy ünnepélyesebb kíséretnél gályán közlekedtek, akár Velencébe, Zarába (ma Zadar), a dalmát-horvát bánhoz, vagy más dalmát városba, például Zenggbe (ma Senj) tartottak.⁴³ 1361 októberének végén egy hajóval („barcha”) és 4 szolgálal a dalmát-horvát bánhoz, és a bán kíséretében már ott lévő raguzai követhoz igyekezett az a raguzai nemes, aki 10 iperper fizetést kapott, ha Dalmáciába megy, ha a horvát területekre („Chrohacias”), akkor 20 iperper járt neki.⁴⁴

2. A magyar királyhoz utazó követek több szárazföldi útvonalat is használtak,⁴⁵ az egyik lehetőség volt, ha Raguzából elhajóztak Zenggig és onnan a zenggi úton („per viam de Segna”)⁴⁶ lovakon utaztak Zágrábba, vagy Zágrábon át Budára, Visegrádra. Ez volt talán a leghosszabb út Raguzából, úgy vélem, hogy a követi kíséret céljától, nagyságától függött, hogy merre közlekedtek. (2. térkép)

3. Zárából Dubicán keresztül vezetett az út a hegyek hágóin át Zágrábba.⁴⁷ A raguzai követek gyakran hajóztak el Zarába, mivel a dalmát-horvát bán legtöbbször ebben a városban tartózkodott.⁴⁸ 1360. november 3-án egy embert küldtek Zarába egy hatevezős, felfegyverzett hajón („barcha”), hogy megtudakolja, vajon a magyar uralkodó mikor jön a városba, vagy egyáltalán várható-e az érkezése. Végül kettő követet Zarába az idősebb magyar királynéhez, kettőt pedig I. Lajos királyhoz – Zágrábba – küldtek, akik a szárazföldön utaztak odáig, viszont ők a Spalatoból (ma Split) kiinduló útvonalat használták,

⁴⁰ LR III. 210–212.; Lexikon IV. 706. 725.; Lexikon VI. 1119.; Lexikon III. 525.; Lexikon VII. 1191., 1237.

⁴¹ LR III. 261., 292.; LR IV. 14., 71., 78.

⁴² LR III. 285.; LR IV. 68.; Lexikon VII. 1241.

⁴³ LR II. 207., 210.

⁴⁴ LR IV. 134.

⁴⁵ LR II. 209.

⁴⁶ LR III. 57. A zenggi utat használták a velencei és más észak-itáliai követek is a magyar uralkodóhoz tartva. (Husztí 1941. 98–99.)

⁴⁷ LR III. 51–55. Lásd a követség részletes leírásánál.

⁴⁸ Például LR III. 134., de lásd a 14. lábjegyzetet.

amely a visszatérő követek számadásából derül ki.⁴⁹ Zárát és környékét a jegyzőkönyvekben tenger mellékként, tengerpartként („ad maritimam”) is nevezik.⁵⁰ (2. térkép)

4. Egy másik úton Raguzából a szárazföldön, a part mentén raguzai területeken, Stagnumon (ma Ston) át Spalatoba értek, vagy elvitorláztak ugyanebbe a dalmát városba, ahonnan egy szárazföldi út vezetett a hegyeken át, Dubica érintésével Zágrábba.⁵¹ 1358-ban a magyar uralkodóhoz induló követség lovait tengeren Spalatoig szállították,⁵² tehát valószínű, hogy ezen az útvonalon indultak Zágráb felé. 1362. március 25-i határozat szerint egy raguzai nemesnek a magyar király követét Spalatoig kellett kísérenie.⁵³ (2. térkép)

5. Az egyik leggyakrabban használt út a Neretva-folyó völgyén át érintve Narentum (ma Drijeva) kereskedővárost, Bosznián keresztül érte el Szávaszentdemetert (Sanctum Demetrium, ma Sremska Mitrovica). Ez volt a boszniai út („per viam Bosne”),⁵⁴ amelynek kiindulópontját, a Neretva torkolatánál szárazföldön közelítették meg, vagy elhajóztak odáig. 1361 decemberében a Szenátus, a magyar király udvarában tartózkodó két követének akart üzenni, hogy maradjanak a királyi udvarban, de mivel nem tudták, hogy elindultak-e már vissza Raguzába, és melyik útvonalon, hogy mindenképpen elérjék őket, ezért az üzenetet 4 futár vitte, akik két útvonalon indultak el: ketten a zágrábi úton („per viam Sagrabie”), ketten pedig Szávaszentdemeteren át („per viam Sancti Demetrii”) közlekedtek.⁵⁵ Úgy gondolom, hogy a zágrábi út azt jelentette, hogy Zágrábnak tartottak a magyar udvarból, mivel a zenggi út a Zengg és Zágráb közötti utat jelölte. Zágrábtól viszont kettő útvonal vezetett a dalmát partvidékre: egy Zára irányába, a másik Spalato felé, továbbá Zengge tartva is az Adriához értek el. 1362 januárjában 2 futár indult egy levéllel a Magyar Királyságban tartózkodó raguzai követhoz Szávaszentdemeteren (ma Sremska Mitrovica) át. Az egyikük utazott csak tovább lovon a raguzai követhoz, a másik Szávaszentdemeteren várta meg, hogy a lovas futár visszaérkezzen a követ válaszával.⁵⁶ (2. térkép)

Elvitorláztak, vagy a szárazföldön, lovakkal mentek Boszniába, a bánhoz, és a raguzai területekkel szomszédos Hum urához, a Neretva környékére, vagy a másik közvetlen szomszédjukhoz Voyslavhoz, Trebinje urához, aki a szerb uralkodó alattvalója volt.⁵⁷ 1367 májusában négy követ hajózott el Slanoba egy kisebb gályán („lignum”) Tvrtko bánért és kíséretéért, akik Raguzába tartottak.⁵⁸

6. Raguzából délre hajózva a partok mentén jutottak el Cattaro (ma Kotor) városába, Buduába (ma Budva), Dulcignoba (ma Ulcinj). A Balša családhoz elhajóztak a Kotori-öbölbe, vagy Zetába, ahonnan a szerb uralkodóhoz is eljuthattak a balkáni útvonalakon keresztül.⁵⁹ (2. térkép)

A meghatározott diplomáciai feladat elvégzése után a követek visszatértek Raguzába, költségeikről elszámolást készítettek, és bekapcsolódtak a raguzai városvezetésbe, a Nagytanács üléseibe, és talán nem is olyan sokára újra megválasztották őket a raguzai érdekek képviselőitére követnek.

⁴⁹ LR III. 51–53. Lásd a követség részletes leírásánál.

⁵⁰ LR III. 51–52. Lásd a 71. lábjegyzetet.

⁵¹ Huszti 1941. 99–100.

⁵² LR II. 217.

⁵³ LR III. 170.

⁵⁴ LR III. 57.

⁵⁵ LR III. 148.

⁵⁶ LR III. 155.

⁵⁷ LR IV. 72.

⁵⁸ LR IV. 90–91.

⁵⁹ LR IV. 54.

Végezetül a vizsgált periódus összes diplomáciai missziója közül egy különösen érdekeset mutatnék be, az 1360-as évek végén a magyar királyhoz induló követséget, amelyen keresztül az eddig tárgyalt raguzai diplomáciai gyakorlat is jól megfigyelhető.

1360. november 3-án a Kistanácsban a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek elfogadták és megerősítették, hogy egy megfelelő embert küldjenek Zárába egy hatevezős, felfegyverzett hajón („barcha”).⁶⁰

1360. november 4-én kelt levelében a raguzai rektor és a Kistanács a Zárába küldött raguzait („*Milce de Poveresco*”) utasítja, hogy menjen egyenesen Zára városába, ahol tudja meg: van-e hír arról, hogy a magyar király Zárába érkezik, mikorra várják, és mennyi ideig marad a városban. Ha Zárába érkezik I. Lajos király, akkor minél előbb térjen vissza a küldött Raguzába vagy ha késlekedne valami miatt, akkor küldjön egy levelet a megszerzett hírekről. Ha a király mégsem érkezne Zárába, akkor azt tudakolja meg: van-e hír arról, hogy esetleg máshova utazik.⁶¹

1360. november 20-án a raguzai Nagytanácsban a jelen lévő 102 tanácsos közül, akik a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek, mindenki elfogadta és megerősítette, hogy küldjenek követséget a magyar királyhoz – aki a tenger mellékre („ad maritimam”sic) jön – és az ő édesanyjához, az idősebb királynéhoz.⁶² (A király kíséretében az ifjabb királyné is ott volt, ahogy az a későbbi bejegyzésekből kitűnik.)

Hasonlóképpen a Nagytanácsban .....⁶³ 70 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy 4 követet küldjenek.⁶⁴

A Nagytanácsban ... 80 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy ha a magyar király nem a tenger mellékre („ad Maritima”sic) érkezne, akkor a követek közül kettőnek addig kell mennie, míg el nem érnek az uralkodóhoz.⁶⁵

Hasonlóképpen a Nagytanácsban ... 93 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy az említett 2 követ egy nagyobb gályával („galeam maiorem”) menjen.⁶⁶

A Nagytanácsban ... 71 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy akiket a tenger mellékre követnek választanak meg, azok nem utasíthatják vissza e tisztséget, ha nincsenek úton, ellenkező esetben fizetniük kell 500 iperpert.⁶⁷

Hasonlóképpen a Nagytanácsban ... 63 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy akiket követnek választanak, hogy a szárazföldi úton, felfelé utazzanak a magyar királyhoz, nem utasíthatják vissza a tisztséget, ha nincsenek úton, ellenkező esetben fizetniük kell 1000 iperpert.⁶⁸

⁶⁰ LR III. 51.

⁶¹ Litterae et Commissiones Ragusinae 32. okl.; Diplomatarium Ragusanae 17. okl.

A trauiak a magyar király édesanyjának érkezéséről tudtak, ugyanis egy Trauban (Trogir), 1360. november 3-án kelt bejegyzés szerint a trauai comesnak és három választott embernek az idősebb királyné elé kell mennie, aki Zárába jön. (CD XIII 47. okl.)

⁶² LR III. 51.

⁶³ A következőkben a pontozott rész az ismételt félmondatot jelöli a november 20-i bejegyzésekben: „a jelen lévő 102 tanácsos közül, akik a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek.” Minden részletről, javaslatról külön szavaztak, így a bejegyzésenkénti eltérő számok azt mutatják, hogy mennyi tanácsos szavazatával fogadták el a felvetést. A jelenlévők egyszerű szavazattöbbsége döntött. Megfelelő számú tanácsosnak kellett jelen lennie az ülésen, hogy az határozatképes legyen. (LONZA 2004. 12–14.)

⁶⁴ LR III. 51.

⁶⁵ Ibidem

⁶⁶ LR III. 51.

⁶⁷ LR III. 52.

⁶⁸ Ibidem

A Nagytanácsban ... 72 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy a tenger mellékre induló követek mindegyike 50 iperper fizetést kapjon.⁶⁹

Hasonlóképpen a Nagytanácsban ... 81 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy a szárazföldön keresztül utazó követek fizetéséig 80 iperperpet kapjanak, ha Zágráb területéig („ad contratam de Ysagrep”) mennek, ha Zágráb vidékén túl („ultra contratam Ysagrabie”) közlekednek még 50 iperper legyen a fizetségük.⁷⁰

A Nagytanácsban ... 71 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy mind a 4 követ a király úrhoz és a királyné asszonyhoz utazzon, ha Horvátország valamelyik részén tartózkodnak, ugyanis a tenger mellék alatt a teljes Horvátországot értjük („quia intelligimus Marinam totam Croaciam”).⁷¹

Hasonlóképpen a Nagytanácsban ... 85 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy mindegyik követet 5 szolga kísérje, a szárazföldön utazó követek kíséretében legyen egy pap is, és egy „expenditor” (pénzügyek kezelője), ha a dolgok úgy alakulnak.⁷²

A Nagytanácsban ... 86 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy ha a véletlen úgy hozná, hogy a két követ a Magyar Királyságba menne, attól a naptól fogva, hogy elválnak a másik két követtől, minden nap 10 iperperpet költhetnek magukra, a szolgákra, a papra, az expenditorra és a lovakra, de a költségekről számadást kell csinálniuk, amelyet majd elkészítenek a Kistanács számára, amikor visszatérnek.⁷³ (Ekkor még nem tudták a raguzaiak, hogy a király hova érkezik, ezért számolnak két követséggel és két útiránnyal, 2 követ Zarába, 2 pedig a magyar királyhoz – Zágrábra vagy máshova – menne, pedig I. Lajos ekkor már Zágrában volt.⁷⁴ Az idősebb királyné Zarába ment a dalmát-horvát részek helyzetének, állásának megújítására, valószínűleg a raguzaiak is tudták ezt, a király tartózkodási helye volt bizonytalan.⁷⁵)

A Nagytanácsban ... „Marinus de Mençe” és „Nicola de Caboga” lett követnek választva a magyar királyhoz, ha szükséges a szárazföldön felfelé utazni, akkor „Laurencius de Volcassio” és „Iohannes de Bona” a tengerparti területekre, a tenger mellékre indulnak követségbe.⁷⁶

⁶⁹ Ibidem

⁷⁰ LR III. 52.; Lexikon II. 292.

⁷¹ LR III. 52. Vinko Foretić szerint „a dubrovnikai nemesség Horvátországot úgy szemlélte, hogy abba Dalmácia is beletartozik a Magyarországgal való kapcsolatában a Tenger mellékkal (latin neve Maritima vagy Marina),” „1360 november 20-tól a Nagytanács jegyzőkönyveinek szövegéből nyilvánvaló, hogy a Dalmát-Horvát Királyságot, amelybe Dubrovnik is beletartozik, a dubrovnikiai Horvátországnak tartják, Magyarország viszonylatában nevezik azt Tenger mellékeknek.” (FORETIĆ 1980. 136.) Az észak-dalmát területek, mint például Zára és környéke lehetett a tenger mellék.

⁷² LR III. 52.

⁷³ Ibidem

⁷⁴ SEBESTYÉN 1939. 38.

⁷⁵ CD XIII. 54. okl. A trauai bejegyzés szerint november 13-án még az is felmerült a trauiakban, hogy Erzsébet idősebb királyné esetleg Trauba is eljön. November 19-én biztosan Zarában volt a királyné, a trauiak az ő kérésére 4 követet küldenek hozzá tárgyalni, ajándékként pedig 93 uncia ezüsttel szőtt női alsóruházatot, valamint 200 dukátot visznek a követek Zarába, ahol a pénzen ajándékokat vesznek a bárók számára, akik a királyné kíséretében tartózkodnak. (CD XIII. 47. okl.)

⁷⁶ LR III. 52. Mind a négy raguzai férfi tapasztalt politikus és követ volt, számos tisztséget viseltek a városban (mindegyikük volt rector, megválasztásukkor közülük hárman is szenátorok voltak) és követségben is képviselték már Raguza érdekeit, a magyar királynál is. (LR II. 132., 196., 210., 229., 233., 241.; LR III. 13., 44., 46., 76., 101., 125., 134., 150., 165., 209., 256.)

Hasonlóképpen a Nagytanácsban ... minden tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy a követek teljesítsék azt az utasítást is: hívják meg Raguzába a legszívélyesebb módon a király urat a két királynéval együtt, ha a tengeremellékre jönnének.⁷⁷

A Nagytanácsban ... 99 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy felhatalmazzák a rektort és a Szenátust, utasítsák a követeket, teremtsék elő a költségeket (kölcönből) és más szükséges dolgokat a követség számára, valamint ha szükség lesz rá, szerezzenek lovakat a magyar királyhoz a szárazföldön utazó követeknek.⁷⁸

November 20-án a Szenátusban a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek közül 29 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy készítsék elő a megfelelő pénzüsszeget a lovak vásárlására a magyar királyhoz induló követség számára.⁷⁹

Hasonlóképpen a Szenátusban ...⁸⁰ 24 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy hirdessék ki: minden raguzainak, akinek lova van a raguzai területeken belül, jeleznie kell azt a rektornak, ellenkező esetben 50 iperper büntetés jár, továbbá a lovaikkal útra kész kereskedők csak a rektor és a Kistanács engedélyével indulhatnak.⁸¹ (37 lovat jelentettek a rektornak).⁸²

A Szenátusban ... 24 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy vegyék át a Gamba családtól a kéthónapnyi borvamból származó pénzt.⁸³

Két nappal később 1360. november 22-én a Szenátusban ..., ahol jelen volt 33 tanácsos, mindenki elfogadta és megerősítette, hogy a követek 150 libra⁸⁴ (kb. 50 kg) csemeget, édességet vigyenek és más ajándékokat.⁸⁵ 30 üveg szirupot,⁸⁶ narancsokat, citromokat,⁸⁷ 4 „cipó”, tömb cukrot,⁸⁸ mézes gyömbért 100 szelencében,⁸⁹ 3 tucat festett, díszes kesztyűt;⁹⁰ 200 libra (kb. 65 kg) viaszgyertyát;⁹¹ édesfűszerekből 20 librát (kb 6,5 kg);⁹² 20 libra (kb 6,5 kg) borsot;⁹³ 2 staria (kb 128-142 kg) fügét,⁹⁴ 2 staria (kb 128-142 kg) mandulát.⁹⁵

⁷⁷ LR III. 52.; Lexikon II. 256., 299.

⁷⁸ LR III. 52–53.

⁷⁹ LR III. 53.

⁸⁰ A következőkben a pontozott rész az ismételt részt jelöli a Szenátus bejegyzéseiben: „a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek.”

⁸¹ LR III. 53.; Lexikon II. 317.

⁸² Reformationes, vol. 18. f. 57. A kiadott forrásban csak 31 szerepel. (LR III. 53.)

⁸³ LR III. 53.

⁸⁴ 1 libra kb. 328 g volt. (HARRIS 2003. 2. melléklet)

⁸⁵ LR III. 53–54.

⁸⁶ Lexikon I. 37. Cukorszirup lehetett.

⁸⁷ Lexikon I. 57., 228.

⁸⁸ „Panis IIII de cuccaro.” (LR III. 53.) A XIV. század elejéről származó, egy firenzei kereskedő leírásában a cukor több formában fordul elő, tömb alakban („in pani”) is megjelenik, ahogy rög, darab, por formában is szállították különböző helyekről (Ciprus, Alexandria, Sziria, Kairo). A leírásban rózsza és ibolyacukor is felbukkan, amelyek a nevüket onnan kaphatták, hogy a cukor készítése során a sziruphoz rózsavizet és ibolya esszenciát kevertek. (PEGLOTTI 1970. 435.; LOPEZ-RAYMOND 1990. 112–114.) A XV. század közepén íródott raguzai forrás szerint a tömb formában lévő cukornak fehérnek, száraznak, és jó tömör állagúnak kell lennie, a por alakúnak pedig nagygnak és szemcsésnek. (LOPEZ-RAYMOND 1990. 352.)

⁸⁹ Lexikon I. 220.; Lexikon VI. 1048.

⁹⁰ Lexikon II. 398.; Lexikon III. 524. Az eredeti forrásban 3 tucat kesztyű szerepel és nem négy, mint a kiadott forrásban. (Reformationes, vol. 18. f. 57.; LR III. 54.)

⁹¹ Lexikon II. 393.; HARRIS 2003. 2. melléklet.

⁹² Lexikon VI. 1110.; HARRIS 2003. 2. melléklet.

⁹³ HARRIS 2003. 2. melléklet.

⁹⁴ 1 staria kb. 64,5-71,5 kg volt. (HARRIS 2003. 2. melléklet)

⁹⁵ Ibidem

A Szenátusban ... 20 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy a Zaráig utazó követek szolgálai 4 iperpert kapjanak fizetéséért.⁹⁶

Hasonlóképpen a Szenátusban ... 32 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy ha úgy alakulna, hogy a követek a szárazföldön felfelé indulnának, saját szolgálait vigyék. A szolgák, a pap, az expeditor kapjanak öltözetet: köpönyeget, alsóruházatot, süveget, lábbelit 12 grosso értékű szövetből.⁹⁷

1360. november 23-án a Szenátusban a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek közül 21 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy az esztergomi érseknek 100 dukátot, a nádornak 200 dukátot ajándékozzanak.⁹⁸

Hasonlóképpen a Szenátusban ...⁹⁹ 28 tanácsos elfogadta és megerősítette, hogy a 4 követ a Kistanács 2 tagjával menjen és válasszon a szép drágakövekből („de pulcris coellis”), aztán vigyék azokat a Kistanácsba, ahol majd döntenek róla.¹⁰⁰

A Szenátusban elfogadták és megerősítették, hogy a Magyar Királyságba utazó két követet négy szolga kísérje majd, akik kapjanak 2 iperpert, és őket is úgy kell majd felszerelni, ahogy azokat, akik a másik 2 követtel mentek el.¹⁰¹

1360. november 24-én a Szenátusban ..., ahol jelen volt 33 tanácsos, 32 elfogadta és megerősítette, hogy vásároljanak 2 aranszövetet, 2 ezüstös női alsóruházatot,¹⁰² 3 ezüsttálat,¹⁰³ 2 kanalat,¹⁰⁴ ezüsttükroket, fegyvereket, majd pedig mutassák be ezeket a dolgokat, azután adják át a követeknek az utasítással együtt.¹⁰⁵ (Ezeket a tárgyakat I. Lajos királynak és feleségének szánták, a másik követség, amely az idősebb királynéhoz már elindult, vitte az édességeket, fűszereket stb.)

Hasonlóképpen a Szenátusban elfogadták és megerősítették, hogy vásároljanak vagy csináltassanak egy ezüsttálat, és „Nicola de Caboga” zálogban lévő tálját, ha ép és már nem másé, pedig vegyék meg.¹⁰⁶

A Szenátusban mindenki elfogadta és megerősítette, hogy írjanak „Marinus de Bonának”, „Nicola de Sorgonak” a borvám miatt (400 dukát), amelyet a városnak kölcsönadnak, valamint értesítsék azokat, akiktől az ajándéknak szánt tárgyakat vásárolják a decemberi és januári nagyvámából.¹⁰⁷

1360. november 27-én a Szenátusban ..., ahol jelen voltak 34-en, mindenki elfogadta és megerősítette, hogy engedélyezik a követeknek, hogy tegyenek belátásuk szerint a lovakról: vásároljanak a kíséret számára vagy eladhatják azokat a visszafelé úton.¹⁰⁸

November 28-án a Szenátusban ..., ahol részt vett 34 tanácsos, közülük 24 elfogadta és megerősítette, hogy a követek indulása legyen elhalasztva hétfő reggelig, a gálya holnap menjen Gravosiumba (ma Gruž), ellenkező esetben 100 dukát büntetést fizessenek.¹⁰⁹ (A

⁹⁶ LR III. 54.

⁹⁷ LR III. 54.; Lexikon I. 176., 229.

⁹⁸ LR III. 54.

⁹⁹ A következőkben a pontozott rész az ismételt részt jelöli a Szenátus bejegyzéseiben: „a harang hangjára a törvény szerint összegyűltek.”

¹⁰⁰ Ibidem.; Lexikon II. 238.

¹⁰¹ LR III. 54.

¹⁰² Lexikon II. 326.

¹⁰³ Lexikon I. 92.

¹⁰⁴ Lexikon I. 219.

¹⁰⁵ LR III. 54.

¹⁰⁶ Ibidem.; Lexikon I. 92.

¹⁰⁷ LR III. 54.

¹⁰⁸ LR III. 55.

¹⁰⁹ LR III. 55.

középkori várostól és kikötőjétől néhány kilométerre volt Gravosium, amely a mai városnak a kereskedelmi kikötője. Úgy gondolom, hogy gályával mehettek a követek valószínűleg Spalatoig, és onnan a szárazföldön felfelé indultak Zágráb irányába a királyhoz.)

1360. november 29-én a Nagytanácsban minden jelen lévő elfogadta és megerősítette, hogy köszönjék meg „Johannes Milites” úrnak, hogy elengedi „magister Cobellust” „cyroicus” (orvost), aki feleségével együtt elmehet a magyar királyné asszonyhoz egy hónapra és megkapja a fizetését is.¹¹⁰

A Szenátus bejegyzéseiből még megtudjuk, hogy nyomon követték a követek működését (dec.16-i bejegyzés) a királynál, aki 1360. november 17. és november 28. között Zágrábban, december 6. és december 9. között viszont Kőrösön, ugyanakkor december 16-tól egészen 1361. január 6-ig újra Zágrábban tartózkodott.¹¹¹

Mind a négy raguzai követ 1360. január 15-ig visszaérkezett Raguzába, a Kistanács január 15-i bejegyzése szerint: mind a négy követ számadást készített a pénzről, amelyet a magyar királyhoz és az idősebb királynéhoz induló követségre kaptak. Marinus és Nicola elmondták, hogy három lovat eladtak Spalatoban 60 dukátért.¹¹² (Ők mentek a szárazföldön felfelé, tehát Spalato érintésével jutottak el Zágrábba a magyar királyhoz.)

BIBLIOGRÁFIA

- CARTER 1972. CARTER, FRANCIS W.: Dubrovnik (Ragusa), A Classic City-State. London-New York 1972.
- CD XIII. Codex Diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Ed. Smičiklas, T. XIII. Zagrabiae 1915.
- Diplomatarium Ragusanae Diplomatarium relationum Reipublicae Ragusanae cum Regno Hungariae (Raguza és Magyarország összeköttetéseinek oklevéltára). Ed. Gelcich, Josephus. Budapest 1887.
- ENGEL-KRISTÓ-KUBINYI 1998. ENGEL PÁL-KRISTÓ GYULA-KUBINYI ANDRÁS: Magyarország története 1301–1526. Budapest 1998.
- FORETIĆ 1980. FORETIĆ, VINKO: Povijest Dubrovnika do 1808 I. NZMH: Zagreb 1980.
- HARRIS 2003. HARRIS, ROBIN: Dubrovnik, A history. London 2003.
- HUSZTI 1941. HUSZTI DÉNES: Olasz-magyar kereskedelmi kapcsolatok a középkorban. Budapest 1941.
- JANEKOVIĆ-RÖMER 1998. JANEKOVIĆ-RÖMER, ZDENKA: „The recognition of Hungarian Sovereignty – A Challenge for Ragusan Diplomacy” In: *Diplomacy of the Republic of Dubrovnik, International Symposium, Diplomatic Academy*. 3/1998 Zagreb 309–317.
- KREKIĆ 1997. KREKIĆ, BARIŠA: „Dubrovnik’ s Diplomacy in the Late Middle Ages and the Renaissance and Role of IUC as its Successor” In: *Society, University and World Community*. Oslo–Stockholm–Copenhagen–Oxford–Boston 1997. 252–260.
- Lexikon I-VII. Lexikon latininitatis medii aevi Iugoslaviae. Ed. Kostrenčić, Marko. Tomus I-VII. Zagrabiae 1969-1976.
- Litterae et Commissiones Ragusinae Litterae et Commissiones Ragusinae. Ed. Tadić, Jorjo SANU: Fontes rerum Slavorum Meridionalium 4. Tomus I. Beograd 1935.

¹¹⁰ LR III. 55–56. 1362 májusában a raguzai Nagytanács egy évvel meghosszabbítja Cobellus mester szerződését a várossal, „magistrum Cobellum ciroycum”. (LR III. 190.)

¹¹¹ LR III. 57. Sebestyén 1939. 38. CD XIII. 54. okl.

¹¹² LR III. 60.

- LR I–IV. Monumenta Ragusina Libri Reformationum. Ed. Gelcich, Josephus JAZU: MSHSM vol. 10. Tomus I–IV. Zagrabiae 1879–1896.
- LONZA 2004. LONZA, NELLA: „Election procedure in the Republic of Dubrovnik” In: *Dubrovnik Annals* 8 (2004) Zagreb–Dubrovnik 7–41.
- LOPEZ–RAYMOND 1990. LOPEZ, ROBERT S. – RAYMOND, IRVING W.: *Medieval trade in the Mediterranean World*. New York–Oxford 1990.
- MOSHER STUARD 1992. MOSHER STUARD, SUSAN: *A State of Deference: Ragusa/Dubrovnik in the Medieval Centuries*. Philadelphia 1992.
- PEGOLOTTI 1970. FRANCESCO DI BALDUCCIO PEGOLOTTI: *La pratica della mercatura*. Ed. Evans, A. New York 1970.
- QUELLER 1967. QUELLER, DONALD E.: *The office of ambassador in the Middle Ages*. Princeton–New Jersey 1967.
- SEBESTYÉN 1939. SEBESTYÉN BÉLA: *A magyar királyok tartózkodási helyei*. Budapest 1939.

RAGUZA/DUBROVNIK VÁROSA A XIV. SZÁZAD KÖZEPÉN ÉS A SZOMSZÉDOS TERÜLETEK

RAUKAR, T. (1997): *Hrvatsko srednjovekovlje*, Zagreb. 124. alapján

A RAGUZAI KÖVETEK ÁLTAL HASZNÁLT ÚTVONALAK

CARTER, F. W. (1972): *Dubrovnik (Ragusa) A Classic-city State*, London-New York. 152.; HUSZTI, D.(1941). *Olasz-magyar kereskedelmi kapcsolatok a középkorban*, Budapest. 100. alapján